

ЗАПИТАННЯ І ЗАВДАННЯ

ДО ВСТУПУ

1. Що означають поняття “культура”, “культурність”, “культурна діяльність”?
2. Віднайдіть у наукових словниках кілька пояснень термінів “культура” і “цивілізація”, порівняйте їх і визначте головні, спільні ознаки, пов’язані з цим феноменом.
3. У чому полягає феномен культури будь-якого народу?
4. У чому полягає феномен української культури? Як вона формувалася?
5. Визначте роль і місце української культури в системі світових культур.
6. Для чого треба вивчати культуру свого народу? Чи може людина вважати себе освіченою, якщо не знає і не цінує культури своєї країни?
7. Що включають в себе поняття “матеріальна” і “духовна” культура? Чому ці поняття є умовними науковими термінами? Чому культуру не можна зрозуміти без зв’язку з історією?

ДО РОЗДІЛУ 1

1. Чому виникло мистецтво? До якого часу належать найдавніші пам’ятки мистецтва, знайдені на території України?
2. Чому, коли ведуть мову про давню історію України чи будь-якої іншої країни, мають на увазі, що це поняття умовне?
3. В чому полягає своєрідність первісного мислення? Що означає поняття “синкретизм культури”?
4. Якими були наслідки “неолітичної революції” на землях України?
5. Назвіть характерні ознаки трипільської культури.
6. Що ви знаєте про трипільське знакове письмо?
7. У чому полягає особливість мистецтва скіфів? Чому основний стиль скіфського мистецтва називають “звіринний стиль”?

8. “Звірино-бірюзовий стиль” характерний для мистецтва яких давніх племен (не скіфських) на землях України?
9. Яким чином скіфська матеріальна культура позначилася на культурі українців? За допомогою ілюстрацій у додатковій літературі розгляньте пам’ятки скіфського мистецтва “Золото Скіфії”.
10. Складіть міні-каталог та поясніть, яким чином, на вашу думку, давньогрецька культура вплинула на скіфську. Чи можна говорити про взаємовплив цих культур?
11. Які давні автори писали про міста-держави Північного Причорномор’я? Яку цінність мають ці свідчення для української культури?
12. Напишіть невеличке оповідання “Про що розповідають Ольвійські пагорби?”.

ДО РОЗДІЛУ 2

1. Які джерела ми використовуємо, щоб скласти цілісне уявлення про східно-слов’янську культуру дохристиянських часів?
2. Згадайте наукові версії походження слов’ян.
3. Назвіть племена періоду додержавного утворення східних слов’ян, які стали основою українського народу.
4. Розкрийте значення терміна “етногенез”.
5. Доведіть автохтонність українського народу.
6. Пригадайте, що ви знаєте про хід великого слов’янського розселення.
7. Чому міфи та язичницькі вірування відносять до перших форм духовної культури?
8. Пригадайте і перелічіть пантеон слов’янських язичницьких богів.
9. Хто і коли заснував Київ?
10. Які види мистецтва були поширеними у слов’ян-язичників?
11. У чому полягають особливості язичницької слов’янської скульптури – Збруцький ідол (Збруцький святовит)?
12. Згадайте наукові гіпотези про формування мови і виникнення писемності у давніх східних слов’ян у дохристиянську добу.
13. В чому полягають особливості праслов’янської писемності?

ДО РОЗДІЛУ 3

1. Яку роль відіграють археологічні і писемні пам’ятки у вивченні історії України-Русі?

2. Де, коли і ким було запроваджено християнство на Русі? Чому частина населення чинила опір хрещенню?
3. Що означає поняття “двовір’я”?
4. Яку роль відіграли болгарські просвітителі Кирило і Мефодій у становленні писемності на Русі?
5. Яка споруда вважається першим кам’яним храмом на Русі?
6. Коли був збудований Софійський собор у Києві?
7. Складіть опис Десятинної церкви або собору Святої Софії у Києві.
8. Назвіть основні літературні жанри на Русі.
9. Назвіть найвідоміший літопис Київської Русі.
10. Які основні види живопису Київської Русі ви знаєте?
11. Що являла собою житійна ікона, яка була розроблена руськими майстрами?
12. Якою була школа і педагогічна думка княжої доби?
13. Про що свідчить міфологія слов’ян доби Київської Русі?
14. Якою технологією виготовлення ювелірних виробів володіли давньоруські майстри?
15. Як зароджувалася театральна культура на Русі?
16. Складіть у письмовій формі творчий портрет Володимира Великого і Ярослава Мудрого як фундаторів освіти та просвітництва на Русі.
17. З якими державами мала культурні зв’язки Київська Русь?

ДО РОЗДІЛУ 4

1. Які руські князівства входили до складу держави Київської Русі?
2. Як позначилася на розвитку культури державна роздробленість і татаро-монгольська навала?
3. Чи погоджуєтеся ви з думкою, що Галицько-Волинська Русь була політичною і культурною спадкоємицею Київської Русі?
4. Назвіть основні пам’ятки писемності Галицько-Волинської Русі.
5. Що називають Кормчою Книгою?
6. Які ви знаєте культові споруди Галицько-Волинської Русі?
7. Що зображено на “галицькій плитці”?
8. Опишіть, що зображено на іконі “Юрій Змієборець”.
9. Заповніть таблицю

Літературні твори України-Русі XI-XIV ст.

Перекладні (паломницькі)	Оригінальні

ДО РОЗДІЛУ 5

1. Які культурні традиції та звичаї Київської Русі мали продовження в соціально-політичному та культурному житті Литовського князівства?
2. Чи була заборонена українська мова в Литовському князівстві?
3. Який вплив на розвиток української культури мало поширення ідей гуманізму, Відродження та Реформації в Європі?
4. У чому полягає особливість освітнього процесу в Україні за часів Литовського князівства?
5. Складіть творчий портрет Юрія Дрогобича або Станіслава Ориховського.
6. Заповніть таблицю

Культура України у XV-XVI ст.

Галузі культури	Видатні діячі культури	Основні надбання культури
Освіта		
Книгодрукування		
Архітектура		
Живопис		
Музика та театральне мистецтво		
Народна творчість		

ДО РОЗДІЛУ 6

1. Яка роль православної релігії і церкви у створенні нової етнокультури?
2. Хто такий К.Острозький?
3. Чому П.Могила називають видатним реформатором, церковним і культурним діячем України?
4. Складіть хронологію життя і діяльності Івана Федорова.
5. Чому “Пересопницьке Євангеліє” вважають перлиною книгодрукування в Україні?
6. В чому полягають стилеві особливості української книжкової графіки?
7. Чим уславився Іван Вишенський?
8. Коли зародився новий фольклорний жанр в Україні – історичні пісні і думи (перша писемна згадка)?
9. Про що розповідали лірники і бандуристи, які жили в XVI-XVII ст.?
10. Хто такі троїсті музики?

11. Будівництво яких оборонних споруд було завершено в першій половині XVII ст.?
12. Скласти таблицю

Розвиток культури України в першій половині XVII ст.

Галузі культури	Пам'ятки	Діячі	Жанри
Книгодрукування			
Література			
Фольклор			
Наука			
Музика			
Архітектура			
Образотворче мистецтво			

ДО РОЗДІЛУ 7

1. Які події сприяли формуванню національної свідомості і перетворенню українського народу в українську націю у XVI-XVII ст.?
2. Павло Алепський – архідиякон, мандрівник і письменник з м. Халебі, що супроводжував у подорожі батька – патріарха антиохійського Макарія до Московського царства, двічі побував упродовж 1654-1656 рр. на Україні і залишив у книзі власних спогадів “Подорож патріарха Макарія” наступний запис: “Починаючи з цього міста (Росикова) і по всій козацькій землі ми помітили прекрасну рису, що нас дуже здивувала: усі вони, крім небагатьох, навіть більшість їхніх жінок і дочок, уміють читати і знають порядок церковних служб та церковні співи; крім того, священники навчають сиріт та не дозволяють, щоб вони тинялися неуками по вулицях”. Співставте з тим, що вам відомо про стан освіти на Україні у XVII ст., і доповніть відповідь свідченням очевидця.
3. На що вказує висловлювання польського посла XVII ст. Яна Шашкевича: “Польща квітне латиною, Литва квітне русиною”?
4. Що мав на увазі П.Могіла, коли зазначав: “Наука – це корінь і насіння, і основа всякої користі як батьківщині, так і церкві. Але на те треба пильно уважати, щоб наука була добра і ґрунтовна”?
5. Що таке стиль бароко? У чому полягають характерні особливості партерного живопису в стилі козацького бароко?
6. Які культурні споруди в стилі бароко збудовані в Києві або інших містах?

7. Хто був виконавцем і розповсюджувачем народної музики?
8. Що таке партесний спів?

ДО РОЗДІЛУ 8

1. Поясніть, що означає “русифікація” і “полонізація” шкільної освіти. Чи мало місце це явище в Україні у XVIII ст.?
2. Чому на початку XVIII ст. Києво-Печерська та Чернігівська друкарні припинили свою активну діяльність?
3. Чому московський уряд робив неодноразові спроби закрити Києво-Могилянську академію?
4. Чому в кінці XVII – на початку XVIII ст. Києво-Могилянську академію називали Могилянсько-Мазепинською академією?
5. Наведіть приклади успішної діяльності випускників КМА в Україні та за її межами.
6. Складіть таблицю

Видатні випускники Києво-Могилянської академії

Філософи	
Історики	
Мовознавці	
Гетьмани	
Живописці	
Композитори	

Виберіть з-поміж імен та введіть необхідну інформацію в таблицю: І.Гізель, Ф.Прокопович, Г.Кониський, Г.Сковорода, Й.Кроковський, М.Бантиш-Каменський, М.Берлінський, К.Сакович, І.Виговський, П.Дорошенко, І.Мазепа, Л.Баранович, І.Максимович, Д.Туттало, П.Орлик, Г.Левицький, Л.Тарасевич, І.Мигура, М.Березовський, А.Ведель.

7. Чому Г. Сковороду називають “українським Сократом”?
8. Яка роль Г.Сковороди в розвитку української музичної культури?
9. Про кого дослідник М.Голубець образно зазначив: “Українізує західноєвропейську барокову базиліку, барокізує українську дерев’яну архітектуру”?
10. Що таке стиль рококо?
11. Хто є визначними композиторами цієї доби?
12. Складіть усний опис козацької ікони і народної картини “Козак Мамай”.

ДО РОЗДІЛУ 9

1. Якими були історичні умови розвитку культури в кінці XVIII – першій половині XIX ст.?
2. Коли були видані “Попередні правила народної освіти”?
3. Що таке парафія, парафіяльна школа, університет, гімназія, ліцей, недільна школа, повітова школа і якою була структура освіти в першій половині XIX ст.?
4. Хто такий М.Максимович?
5. М.А.Максимович висловив таку думку: “Наступив, здається, час, коли пізнають істинну ціну народності”. Які підстави у нього були, щоб так говорити? Прокоментуйте.
6. Що особливого вніс М.Максимович у розвиток української науки, культури? Чому його називали “патріархом нашої науки в нашому університеті, в нашому краї”? (А.М.Лободін).
7. Які картини Т.Шевченка найбільш відомі?
8. Що є схожого і відмінного у стилях бароко і класицизм?
9. Чим відрізняється аматорський театр від кріпацького?
10. Що означає вислів “езопова мова”?
11. Хто такі М.Щепкін і К.Соленик?
12. Складіть таблицю

Культура України в першій половині XIX ст.

Галузі культури	Видатні діячі культури	Основні культурні надбання
Освіта		
Наука		
Видавнича справа		
Література		
Архітектура		
Живопис		
Музика		
Театр		

ДО РОЗДІЛУ 10

1. Які соціально-політичні події суттєво вплинули на розвиток культурної сфери у другій половині XIX ст.?
2. Які освітні реформи було проведено у 1864 і 1869 рр.?
3. Коли засновано Новоросійський університет?
4. Які видатні наукові відкриття було здійснено?
5. Де і коли був створений перший професійний народний театр?
6. Де і коли був створений перший постійний російський театр в Україні?

7. Як називалася перша національна опера і хто був її автором?
8. Коли і ким був написаний національний гімн “Ще не вмерла Україна”?
9. Які садово-паркові комплекси були створені в Україні у другій половині XIX ст.?
10. Заповніть таблицю

**Культура України у XIX ст.
(у тому числі на західноукраїнських землях)**

Галузі культури	Найвизначніші представники	Твори, винаходи
Наука		
Література		
Музика		
Архітектура		
Живопис		
Театр		

11. Складіть кросворд за темою “Культура України на початку XX ст.” (1900-1917 рр.).

ДО РОЗДІЛУ 11

1. Як вирішувалося питання освіти за правління Центральної Ради?
2. Що означає термін “українізація”?
3. Коли був відкритий український національний театр і хто був його керівником?
4. Які твори української літератури стали найпомітнішим надбанням України періоду національно-визвольних змагань?
5. Які культурно-освітні заклади були відкриті у цей час?
6. Де, ким і коли було засновано Молодий театр?
7. Хто такий Г.Нарбут? Які його твори ви знаєте?
8. Складіть тезисний конспект на тему “Видатні актори театрів Києва і Харкова 1917-1920 рр.”.
9. Напишіть анотацію до однієї з картин художника О.Мурашко.
10. Які україномовні видання виходили у 1917-1920 рр.?

ДО РОЗДІЛУ 12

1. В чому полягає складний і суперечливий характер культурного розвитку у 20-х роках?

2. Що означають терміни “культурна революція”, “культурно-національна автономія”?
3. Які установи входили в мережу культурно-освітніх закладів?
4. Назвіть основні наукові досягнення того часу.
5. Дайте стислу характеристику творчості М.Хвильового.
6. Що таке “романтизм”?
7. Складіть кросворд на тему “Художня культура України в 20-х роках ХХ ст.”.
8. Підготуйте повідомлення про творчість І.Їжакевича, М.Бойчука, Ф.Красицького або І.Труша (на вибір).

ДО РОЗДІЛУ 13

1. Коли було завершено процес ліквідації масової неписьменності?
2. Що ви знаєте про творчість і долю М.Хвильового?
3. Що означає вислів “Розстріляне відродження”, що читали про це (вказіть джерело)?
4. Коли було запроваджено єдині стандарти щодо організації навчального процесу в школах?
5. Що ви знаєте про наукову діяльність академіків О.Богомольця, Д.Яворницького, О.Палладія, Є.Патона?
6. Скільки років тривав процес українізації?
7. Що сталося з театром “Березіль” і його режисером Лесем Курбасом?
8. Хто такий Гнат Юра?
9. Які кінострічки зняли у 30-х роках Київська та Одеська кіностудії?
10. О.Довженко вважав, що „вміти творити – це не означає вміти лише добре малювати чи ліпити. Вміти творити – це означає також бути мислителем своєї епохи... бути виразником інтересів свого суспільства”. Чи актуально звучать сьогодні ці слова?
11. Заповніть таблицю

Видатні діячі вітчизняної культури першої половини ХХ ст.

Освіта	Наука	Література

ДО РОЗДІЛУ 14

1. Чи припинилося культурне і національне життя в Україні під час війни?
2. Якими були наслідки окупації для культурної сфери?

3. Які наукові відкриття та роботи були виконані українськими вченими в евакуації?
4. Як українські митці наближали перемогу над фашистськими загарбниками?
5. Назвіть провідні жанри образотворчого мистецтва воєнного часу.
6. В якому стані було українське книгодрукування, преса і радіомовлення у роки війни?
7. Чи вплинули воєнні події на зростання національної свідомості українського народу?
8. Підготуйте повідомлення про пісні та політсатиричні малюнки воєнного часу, створені українськими поетами, композиторами і художниками.

ДО РОЗДІЛУ 15

1. Як швидко і яким чином здійснювалася відбудова матеріальної бази української культури?
2. Які були суперечності в освітній і науковій сферах?
3. Чому було відновлено репресії проти науковців, мовознавців, літераторів, кіномитців тощо?
4. Якою подією ознаменувався період “відлиги”? Чи сприяло це культурно-національному пробудженню?
5. У якому році було проведено фестиваль “Перша українська театральна весна”?
6. Кінострічки яких режисерів, зняті у повоєнні роки, мали особливий творчий успіх?
7. Яка тема була в центрі уваги художників та скульпторів у ці роки?
8. Що таке соцреалізм у мистецтві?
9. Яким був стан книгодрукування та преси в 50-х роках?
10. Підготуйте фотоальбом або напишіть повідомлення на тему “Архітектурний ансамбль Хрещатика”.

ДО РОЗДІЛУ 16

1. У чому проявилися кризові тенденції радянської адміністративно-командної політичної системи і як вони позначилися на розвитку культури?
2. Якою була структура освіти? Які позитивні зрушення і недоліки вона мала?
3. У чому полягала сутність “теорії злиття націй”?
4. Хто такі “шістдесятники”? Що ви знаєте про цей рух?

5. Чому в 60-70-х роках розпочалася нова хвиля репресій?
6. За що поетів В.Симоненка та В.Стуса називають геніальними співцями національного визволення?
7. Які історичні романи написали письменники О.Гончар і П.Загребельний?
8. Заповніть таблицю

Відомі діячі української культури другої половини ХХ ст.

Галузі культури	Провідні діячі
Наука	
Медицина	
Література	
Музика	
Образотворче мистецтво	
Театр	
Кіно	

9. Складіть таблицю

Українці та вихідці з України, відзначені за наукові досягнення у ХХ ст. Нобелівською премією

Винахідник або відкривач	Рік нагородження	Галузь діяльності	За що нагороджено Нобелівською премією

10. Складіть тези до вивченої теми. Зробіть висновки, опираючись на особисту думку.

ДО РОЗДІЛУ 17

1. Які праці І.Драча та І.Дзюби сприяли пробудженню інстинкту національного і мовно-культурного самозбереження в українського народу?
2. Коли було прийнято Закон про державну мову?
3. Що ви знаєте про діяльність і функціонування товариства “Прогрес” в роки незалежності?
4. Коли було прийнято Державну програму “Освіта України ХХІ століття”.
5. Які праці вчених-істориків діаспори стали доступними українському читачеві в останнє десятиліття ХХ ст.?

6. Які навчальні заклади відновили свою діяльність після більш як двохсотлітнього припинення існування?
7. Перегляньте публікації журналів “Україна”, “Українська культура”, “Народна творчість і етнографія”, “Слово і час”. Складіть тезисний конспект та зробіть висновок щодо історичної й органічної цілісності, спадковості традицій і новаторського спрямування сучасного образотворчого мистецтва України.
8. Що ви знаєте про сучасне світове визнання мистецтва українських театральних режисерів і кінематографістів?
9. Які музичні заходи свідчать про новий злет української пісні?
10. Назвіть відомих українських композиторів і сольних виконавців сучасності.
11. З якими країнами світу Україна підтримує гнучкі культурні зв'язки, в чому це проявляється?
12. Які зміни відбулися у державній політиці щодо книгодрукування, засобів масової інформації, релігії і церкви і як вони на них позначилися?
13. Що таке маргіналізація культури?
14. Які позитивні і деструктивні тенденції спостерігаються в сучасній культурній сфері?

ДО РОЗДІЛУ 18

1. Розгляньте археологічну карту Миколаївської області, розкажіть про розселення найдавніших людей на цій території.
2. Назвіть групи перших поселенців на Миколаївщині, зазначте, які зернові та інші культури вони вирощували.
3. В чому проявилася особливість містобудування Миколаєва?
4. Які навчальні заклади було відкрито у Миколаєві протягом XIX ст.?
5. Охарактеризуйте діяльність М.Л.Фалєєва, Д.С.Самойловича, Г.М.Ге, М.М.Аркаса.
6. Відвідайте музеї міста та з'ясуйте за матеріалами краєзнавчого музею, художнього музею ім. В.Верещагіна і додаткової літератури: а) хто з діячів культури другої половини XIX ст. народився у нашому краї, жив тут або перебував з короткостроковим візитом; б) сформулюйте самостійно тему та напишіть повідомлення про один із видів музейного джерела, що дозволив вам розширити знання з якогось питання, спонукав замислитися або викликав зацікавлення.
7. Виконайте на вибір наступні завдання:

1) Заповніть таблицю

Діячі культури Миколаївщини у другій половині XIX ст.

П.І.Б.	Сфера занять	Роки проживання на Миколаївщині	Творчий доробок	Внесок у розвиток культури краю

- 2) Запишіть з розповіді рідних і знайомих про руйнацію культових споруд у вашому селі (місті) за радянського часу.
 - 3) Підготуйте повідомлення про земляків-вчених, письменників, діячів мистецтва XX ст.
 - 4) Зробіть фотоальбом (ксерокопії) “Наші земляки” – вчені, письменники, художники, музиканти.
8. Прокоментуйте прислів'я та приказки з українського фольклору про рідний край:
- * *Усюди добре, а вдома краще.*
 - * *Усяка ластівка своє гніздо хвалить.*
 - * *Дурний той птах, якому гніздо своє немиле.*
 - * *Без кореня і полин не росте.*
 - * *Де хто народився, там і пригодиться.*
 - * *Своя сторона не буває холодна.*
 - * *Чужа сторона – дрімучий бір.*